

Päihdekasvatus yläkoululaisille

Poliisin ennalta estävä työ – toiminnallinen opinnäytetyö toteutettu kouluvierailuna Petäjäveden yläasteella

Saara Holm

11/2022

TIIVISTELMÄ

Saara Holm: Päihdekasvatus yläkoululaisille

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jari Hyyti, Tiina Väkiparta

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Päihdekokeilut ovat nuorilla yleisiä. Päihdehäiriöt alkavat kehittyä yleisimmin 14-15-vuotiaana. Usein poliisi kohtaa nuoria silloin, kun tilanne vaatii puuttumista. Tällaiset tilanteet ovat usein negatiivissävytteisiä ja nuorille jää helposti negatiivinen kuva poliisista, joka tulee paikalle vain silloin, kun nuoret ovat tehneet jotakin väärin. Tällaisia nuorten ja poliisin välisiä kohtaamisia ovat etenkin alaikäisten nuorten päihteisiin liittyvät tilanteet, joihin poliisi joutuu puuttumaan.

Poliisin ennalta estävässä strategiassa vuosille 2019-2023 on säädetty, että ennalta estävän toiminnan yksi teema on se, että poliisi kohtaisia nuoria positiivisissa merkeissä. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on luoda opetusmateriaali, jonka kanssa poliisi voi mennä yläasteelle tekemään ennalta estävää työtä ja pitämään päihdekasvatusta. Toiminnalla vahvistetaan myös nuorten luottamusta poliisiin, kun he saavat positiivisen kohtaamisen poliisin kanssa.

Opinnäytetyö on toiminnallinen. Toiminnallinen osio on suoritettu Petäjäveden yläastella. Opinnäytetyön produktina toimii päihdekasvatuksen tueksi tehty powerpoint- opetusmateriaali. Teoriapohja koostuu päihdesanastosta, nuorten päihteiden käytön tutkimisesta, poliisin ennalta estävästä toiminnasta ja lain säädännöstä.

Sivumäärä: 40

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 11/2022

Avainsanat: Päihteet, päihdekasvatus, ennalta estävä työ

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	2
2 Opinnäyteyön toteutus	3
3 Päihteet	4
3.1 Päihteen määritelmä.....	4
3.2 Alkoholit.....	4
3.3 Tupakka ja nikotiini	5
3.4 Huumeet.....	7
4 Nuoret ja päihteet	8
4.1 Nuorten päihteiden käyttö	8
4.2 Nuorten päihteettömyyden tukeminen.....	10
4.3 Opetussuunnitelma	12
5 Poliisin ennalta estävä toiminta	13
5.1 Määritelmä.....	13
5.2 Nuoriin kohdistuvia työmuotoja.....	13
6 Aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä	14
6.1 Nuori rikoksen tekijänä.....	14
6.2 Päihteisiin liittyviä rikosnimikkeitä	15
7 Päihdeoppitunnin toteutus	17
7.1 Suunnittelu	17
7.2 Vierailun toteutus.....	19
7.3 Palaute koululta	20
8 Pohdinta	21
LÄHTEET	24
LIITE 1 – Materiaali kouluvierailulle	28

1 JOHDANTO

Päihdekokeilut ovat nuorilla yleisiä. Suomalaisnuorten eniten käyttämiä päihteitä ovat alkoholi ja tupakkatuotteet. Viime vuosina myös huumeekokeilut ovat yleistyneet nuorilla, kun taas alkoholin ja tupakan käyttö ovat laskussa. Päihdehäiriöt alkavat kehittyä yleisimmin 14-15-vuotiaana. Päihdehäiriöstä voidaan puhua silloin, kun päihteet alkavat hallita elämän eri osa-alueita. Päihdeongelmat ovat yhteydessä nuorten mielenterveyteen ja mitä aikaisemmin ja runsaammin nuori alkaa käyttämään päihteitä, sitä todennäköisempää on, että nuori oireilee psyykkisesti myös muilla tavoin. (THL 2022a.)

Usein poliisi kohtaa nuoria silloin, kun tilanne vaatii puuttumista. Tällaiset tilanteet ovat usein negatiivissävytteisiä ja nuorille jää helposti negatiivinen kuva poliisista, joka tulee paikalle vain silloin, kun nuoret ovat tehneet jotakin väärin. Tällaisia nuorten ja poliisin välisiä kohtaamisia ovat etenkin alaikäisten nuorten päihteisiin liittyvät tilanteet, joihin poliisi joutuu puuttumaan. Näsin (2016,16) tutkimuksessa selviää, että nuorten rikollisuuteen liittyy usein alkoholin vaikutuksen alaisena oleminen, vaikkakin alkoholisidonnaisuus nuorten tekemään rikollisuuteen on laskussa päin, niin kuin nuorten alkoholin käyttäminen ylipäättänsä.

Poliisin ennalta estävässä strategiassa vuosille 2019-2023 on säädetty, että ennalta estävän toiminnan yksi teema on se, että poliisi kohtaisi nuoria positiivisissa merkeissä (Sisäministeriö 2019, 23). Tämän avulla nuorten luottamusta poliisia kohtaan saadaan vahvistettua ja kynnystä kohdata poliisi madallettua. Nuorten kohtaaminen on myös rikosten ja tulevien rikollisten syntymisen ennalta estämistä.

Koulu on keskeinen paikka nuorten kasvatukselle ja tätä kautta myös päihdeopetukselle. Päihdeopetus sisältyy koulun opetussuunnitelmaan. Koulu on myös ainut paikka, missä voidaan kohdata kaikki ikäluokan nuoret yhtä aikaa. Tämä opinnäytetyö syntyi halusta kohdata nuoria ja järjestää heille mahdollisuus positiiviseen kohtaamiseen poliisin kanssa. Nykyään lähipoliisitoiminnan mukaisia kouluvierailuja ei resurssien takia toteuteta kovinkaan usein, joten sellaiselle on myös kysyntää. Lisäksi halusin vierailun yhteydessä esittää nuorille ajankohtaista tietoa ennalta ehkäisevästä näkökulmasta. Yläasteikäisille nuorille päihdekokeilut ovat ajankohtaisia, joten aiheeksi valikoitui päihdekasvatus. Lisäksi nuorten päihteiden käyttö työllistää poliisia, joten tämä aihe sopi ennalta estävään toimintaan. Kouluvierailun kohteeksi valikoitu Petäjäveden yläaste oman sijaisuustaan myötä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on valistaa nuoria päihteiden käytön haitoista ja tukea päihteetöntä elämää sekä toteuttaa poliisin ennalta estävää toimintaa. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opetusmateriaali dia-esityksen muodossa. Teemaa käsitellään koulussa opettajan johdolla eri

oppiaineissa, mutta luokanopettaja- ja erityisluokanopettaja taustani perusteella koen, että oppilaat vastaanottavat, kiinnostuvat ja keskittyvät asioihin eri tavoilla, jos tunnilla on välillä mukana eri auktoriteetteja ja asiantuntijoita. Lisäksi kouluvierailu mahdollistaa oppilaille positiivisen kohtaamisen poliisin kanssa.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tämä opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehtoinen toteutustapa ammattikorkeakoulun tutkimusperusteiselle opinnäytetyölle. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on toiminnan ohjaaminen, opastaminen, toiminnan järjestäminen tai järjeistäminen ammatillisessa kentässä. Sen tuotoksena voi olla esimerkiksi ammatilliseen käyttöön suunniteltu ohje, opastus tai ohjeistus. Myös esimerkiksi tapahtuman toteuttaminen, kirjat, oppaat, portfoliot ja kotisivut voivat olla opinnäytetyön tuotoksia. Tärkeintä toiminnallisessa opinnäytetyössä on käytännön toteutuksen ja sen raportoinnin yhdistyminen tutkimusviestinnällisin tavoin. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9.)

Toiminnallista opinnäytetyötä tehtäessä on syytä tehdä toimintasuunnitelma, jotta työn idea ja tavoitteet ovat tiedostettuja ja perusteltuja. Toimintasuunnitelmaan kirjataan mitä, miten ja miksi opinnäytetyötä tehdään. Sen pääasiallinen tarkoitus on jäsentää tekijälle, mitä ollaan tekemässä. Toimintasuunnitelma osoittaa myös suunnitelmallisuutta. Aluksi on tulee selvittää, mitä muita samantapaisia ideoita on toteutettu, jotta ei toteuta jo jonkun keksimää ja toteuttamaa ideaa. Myös kohderyhmän ja aiheen tarpeellisuuden kartoittaminen, lähdekirjallisuus ja muut mahdolliset lähteet toimintasuunnitelmassa ovat oleellista. Tämän jälkeen toimintasuunnitelmassa voi pohtia aiheen rajausta ja ongelmien ratkaisua. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 26-27.) Toimintasuunnitelman tekeminen auttoi paljon opinnäytetyöprosessin alkuvaiheissa, sillä se helpotti aiheen rajaamista, kohderyhmän valintaa, tavoitetta ja lähteiden etsimistä. Kun nämä olivat valmiina, oli kirjoitusprosessia ja itse tuotosta paljon helpompi alkaa työstämään.

Toiminnallisen opinnäytetyön lopullisena tuotoksena on aina jonkunlainen konkreettinen tuote. Sen vuoksi myös raportoinnissa tulee käsitellä konkreettisen tuotoksen saavuttamiseen käytettyjä keinoja. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 51.) Tässä opinnäytetyössä produktina toimii sähköiseen Power Point- diaesitysmuotoon tehty päihteisiin liittyvä opetusmateriaali yläkoululaisille. Vilkan ja Airaksisen (2004, 65-66) mukaan toiminnallista opinnäytetyötä tehdessä kielellistetään työskentelyprosessia opinnäytetyön raportiksi itse produktin lisäksi. Raportista tulee selvitä mitä, miksi ja miten on tehty, millainen prosessi on ollut ja miten produktin tekijä on arvioinut prosessia ja tuotosta. Raportissa tulee olla myös lähteisiin perustuva tietoperusta aiheeseen liittyvistä käsitteistä.

3 PÄIHTEET

3.1 Päihteen määritelmä

Päihde voidaan määritellä usealla tavalla. Lääketieteellisen määritelmän mukaan päihde tarkoittaa päihdyttävää ainetta, päihtymistarkoitukseen käytettävää ainetta ja psyykkisiin toimintoihin vaikuttavaa ainetta (Duodecim Terveyskirjasto 2021). Päihde voidaan määritellä myös yleisnimekkeenä kemiallisille aineille, jotka aiheuttavat kehossa päihtymyksen tunnetta tai humalatilaa. Yleisesti päihdeiksi luokitellaan alkoholi, tupakkatuotteet ja huumeet. Lisäksi Suomessa alkoholista ja tupakasta käytetään nimitystä sosiaalinen päihde, koska ne ovat lain mukaan rajoitetusti sallittuja. Niiden käyttämisen ikäraja, paikkaa, myymistä, välittämistä ja valmistamista rajoitetaan erilaisin toimin. Huumeilla tarkoitetaan yleisellä tasolla muita päihdeitä kuin alkoholia ja tupakkaa. (Dahl & Hirschovits 2005, 5-6.)

Päihteen vaikutus kehoon ei ole yksiselitteinen. Siihen vaikuttavat useat eri tekijät, kuten käyttöympäristö, käytettävä aine ja sen epäpuhtaudet, käyttötapa, käyttömäärä sekä se, kuinka pitkään ja usein ainetta on käytetty. Myös käyttäjän persoonallisuustekijöillä, yleisillä, iällä ja kehon koolla on merkitystä. Päihdeitä on mahdollista käyttää ja saada elimistöön monella tavalla. Päihdeaineita voidaan ottaa suun kautta, nuuskaamalla, imeyttämällä limakalvolta tai iholta, imppaamalla sekä lihaksen- tai suonensisäisesti. (Dahl & Hirschovits 2005, 5.)

Maailman terveysjärjestö (WHO 2022) määrittelee terveyden koostuvan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta ulottuvuudesta. Päihde vaikuttavat kokonaisvaltaisesti kaikkiin näihin terveyden osa-alueisiin. Tämä on tärkeä huomioida päihteen käytön ennaltaehkäisyssä ja lopettamisen tukemisessa.

3.2 Alkoholi

Alkoholi on eniten käytetty ”laillinen päihde”. Sillä voidaan katsoa olevan niin terveydelle hyödyllisiä kuin haitallisiakin vaikutuksia. (Kiianmaa 2015, 17.) Terveydelle hyödyllisten ja kielteisten vaikutusten määrä riippuu alkoholin kulutusmäärästä ja juomistavoista. Myönteiset terveysvaikutukset jäävät kuitenkin väestötasolla moninkertaisesti terveyshaittojen alapuolelle. (Huttunen 2013, 11.) Alkoholi imeytyy ruuansulatuskanavasta verenkiertoon ja sieltä joka puolelle elimistöä. Alkoholin yleisintä vaikutusta kutsutaan humalaksi, joka ilmenee keskeisesti siten, että alkoholi vaikuttaa hermoimpulssien kulkuun toteuttaviin välittäjäaineisiin ja niiden reseptoreihin eli vastaanottajiin. (Kiianmaa 2015, 17-18.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ihmisen elimistön antamat käskyt ja viestit keholle ja sen toiminnalle eivät toimii normaalilla nopeudella ja tarkkuudella. Jatkuva ja toistuva alkoholin käyttö kasvattaa ihmisen kehon toleranssia eli alkoholin humalluttava vaikutus vähenee, sillä keskushermosto tottuu alkoholiin (Kiianmaa 2015, 17).

Euroopassa alkoholi sisältyy kolmen terveyttä uhkaavimman pääriskitekijän joukkoon. Sen on todettu liittyvän yli 60 erilaiseen sairauteen. Alkoholiriippuvuuden syntyminen voi aiheuttaa terveydelle ja elämän muille osa-alueille yltävän hyvinvoinnin ja toimintakyvyn heikkenemisen jopa vuosikausiksi. Alkoholi vaikuttaa keskushermostoon ja sitä kautta aivoihin. Aivojen altistuminen sekä siellä tapahtuvat muutokset ovat keskeinen tekijä muille terveyshaitoille. (Aalto 2015, 7-16.)

Alkoholin fyysiset terveyshaitat voivat olla tilannekohtaisia, joka tarkoittaa sitä, että ne voivat syntyä jo yhdellä juomiskerralla, eivätkä edellytä alkoholin ongelmakäyttöä. Tällaiset fyysisen terveyden haitat voivat olla tapaturmat, väkivalta, myrkytyskuolemat, itsemurhat sekä sydän- ja aivokuolemat. Pitkäaikainen alkoholin liikakäyttö puolestaan lyhentää eliniänodotetta ja aiheuttaa erilaisia fyysisiä terveyshaittoja. Tällaisia ovat esimerkiksi haimatulehdus, maksakirroosi, sikiövauriot, alkoholiriippuvuus, muistihäiriöt, sydämen toiminnan häiriöt ja tietyt syövätkin. (Aalto 2015a, 10-14; Karlsson ym. 2013, 26-27).

Alkoholi vaikuttaa myös ihmisen psyykkiseen terveyteen. Yleisin alkoholin aiheuttama mielenterveyden häiriö on alkoholiriippuvuus. Alkoholiriippuvuuteen ja alkoholin ongelmakäyttöön liittyy useasti muitakin psyykkisiä oireita. Alkoholin käyttö voi aiheuttaa esimerkiksi masennusta tai ahdistuneisuutta, pahentaa masennusta tai ahdistuneisuutta ja pitkäaikainen runsas alkoholinkäyttö voi aiheuttaa alkoholihallusinoosin. (Aalto 2015b, 221-228.) Myös terveyden sosiaalinen ulottuvuus kärsii alkoholin liiallisesta käytöstä. Karlsson ym. (2013, 34-36) mainitsevat alkoholin ja väkivaltaisuuden sekä alkoholin ja tapaturmien yhteydestä sekä siitä, että nykyään kiinnitetään aiempaa enemmän huomioita myös alkoholin käytön kielteisiin vaikutuksiin esimerkiksi perheenjäseniin, työkavereihin, naapureihin ja muihin läheisiin. Liiallinen alkoholin käyttö voi näin ollen altistaa ihmissuhdeongelmille, elämäntilanteongelmille ja työelämän haasteille, jotka voivat johtaa syrjäytymiseen ja yksinäisyyteen (Kotovirta & Österberg 2013, 84-85).

3.3 Tupakka ja nikotiini

Yleisimmät tupakkatuotteet Suomessa ovat tupakka ja nuuska. Tupakan savussa ja nikotiinissa olevat kemikaalit aiheuttavat useita erilaisia terveyshaittoja (Vähäkangas 2017, 79). Tupakoinnilla onkin yksittäisistä elintarvikkeista suurin eliniän odotettava lyhentävä vaikutus. Eliniän lyhentymiseen vaikuttavat tupakoinnista aiheutuvat sairaudet sekä tupakoitsijoiden suurempi riski kuolla melko tavallistenkin terveysongelmien seurauksena, kuten leikkauskomplikaatioihin sekä keuhkokuumeeseen. (Laatikainen 2017, 98.)

Lisäksi tupakansavulle altistuminen aiheuttaa terveyshaittoja myös heille, jotka eivät itse aktiivisesti tupakoikaan. Tupakansavulle altistumiselle ei voida määrittellä riskitöntä alarajaa, koska altistuminen

on aina terveystriikki. (Laatikainen 2017, 98.) Passiivinen tupakointi tarkoittaa sitä, että henkilö altistuu tupakoijien ympäristöön tuottamalle tupakansavulle, vaikkei henkilö itse polta tupakkaa. Passiivinen tupakansavu aiheuttaa myös terveyshaittoja, koska ympäristön tupakansavussa on täysin samoja yhdisteitä kuin aktiivisen tupakoitsijan päävirran savussa. Sivuvirran savu tosin laimenee hieman ilmassa ennen kuin se päätyy passiivisen tupakansavun kohteelle. Terveystriikat koskevat etenkin henkilöitä, jotka säännöllisesti ja pitkäaikaisesti altistuvat passiiviselle tupakoinnille. Passiivisen tupakoinnin on osoitettu olevan yhteydessä esimerkiksi kasvaneeseen syöpäriskiin sekä DNA-vaurioihin. (Husgafvel-Pursiainen 2017, 84-85.)

Nikotiini on voimakas myrky, joka aiheuttaa riippuvuutta. Nikotiinin imeytyminen elimistöön ja vereen on yksilöllistä, joten on vaikea sanoa, millainen määrä voi johtaa nikotiinimyrkytykseen. Nikotiini voi aiheuttaa rytmihäiriöitä tai sidekudostumista sydämessä. Nykytutkimusten mukaan sitä pidetään myös syöpävaarallisen aineena. Muita nikotiinin aiheuttamia sairauksia ja mahdollisia haittavaikutuksia ovat esimerkiksi sydän- ja verisuonitaudit, mahahaava, haiman sairaudet sekä ihon sairaudet ja oireet. (Vähäkangas 2017, 79-82.)

Nuuskatuotteiden terveyshaitoista tiedetään vähemmän kuin poltettavien tupakkatuotteiden terveyshaitoista, koska niiden käyttö on yleistynyt vasta myöhemmin ja nuuskatuotteiden ja niiden valmistamisen kirjo on laaja. Nuuskan käyttämisestä puuttuu tupakan palamisessa syntyvät haitalliset aineet. Nuuskan käyttö saa aikaan kuitenkin todella korkean ja pitkäkestoisen veren nikotiinipitoisuuden. Tämän vuoksi nuuskaaminen voi aiheuttaa tupakkaa voimakkaammat nikotiinivaikutukset sekä nikotiiniriippuvuuden. Nuuskan aiheuttamat terveysvaikutukset johtuvatkin pääosin nikotiinista, joka nostaa verenpainetta ja kiihdyttää sykettä. Nuuskaaminen lisää riskiä sydän- ja verenkiertosairauksiin sekä suun sairauksiin. (Ollila & Rautalahti 2017, 102.) Heikkisen (2017, 104-105) mukaan nuuskalla ja tupakalla on myös suun sairauksien lisäksi suuhun vaikuttavia esteettisiä haittoja. Tällaisia ovat esimerkiksi hampaiden värjäytyminen tummemmaksi, limakalvovauriot, ienmuutokset sekä ienvetäytymät ja pahan hajuisen hengitys.

Fyysisen terveyden lisäksi tupakointi ja nuuskaaminen aiheuttavat haittaa myös psyykkiselle ja sosiaaliselle terveydelle. Nikotiinin käytön jatkuessa henkilö voi tulla riippuvaiseksi nikotiinista ja myös toleranssi kasvaa. Fyysinen riippuvuus ilmenee vieroitusoireina. Nikotiiniriippuvuus vaikuttaa psyykkiseen terveyteen siten, että henkilöllä on pakonomainen halu ja tarve saada nikotiinia eikä hän pysty kieltäytymään nikotiinia sisältävistä tuotteista. Tupakkariippuvuus on nikotiiniriippuvuutta laajempi käsite, joka pitää sisällään psyykkisen riippuvuuden lisäksi myös toiminnallisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Tällöin tupakoiminen on psyykkistä nautintoa tuottavaa toimintaa, joka johtaa tapariippuvuuteen. Sosiaalinen riippuvuus ilmenee puolestaan siinä, että tupakointiin voi liittyä tupakoijien keskeistä yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. (Kiiänmaa ym. 2017, 11-12.)

Lopettaessaan tupakoinnin nämä sosiaaliset suhteet ja hetket voivat jäädä pois henkilön päivistä, jolloin henkilön sosiaalinen terveys voi kärsiä, ellei hänellä ole tilalle korvaavia sosiaalisia suhteita.

3.4 Huumeet

Huumeilla tarkoitetaan oikeudellisesta näkökulmasta laitonta päihdettä. Lainsäädäntö määrittelee päihneiden laittomuuden eli, kun päihde on laitton se on lainsäädännön mukaan huume. Myös joitakin lääkkeitä on luokiteltu lainsäädännössä huumausaineiksi. Huumausainelainsäädäntö perustuu kansainvälisiin sopimuksiin. (THL 2022b.) Lääketieteessä huumeet määritellään puolestaan aineiksi, jotka vaikuttavat ihmisen psyykkisiin toimintoihin, tunteisiin, mielialoihin ja kognitioihin (Kainulainen 2016). Huumeilla on erilaisia vaikutuksia kehoon aineesta riippuen. Huumausaineet voivat lamaannuttaa keskushermostoa, kiihdyttää keskushermostoa, rauhoittaa tai aiheuttaa hallusinaatioita (Dahl & Hirschovits 2005, 6).

Huumeet aiheuttavat yksilölle fyysisen terveyden haittoja erilaisin taudein ja tapaturmin. Huumeiden käyttämiseen liittyviä terveyshaittoja ovat erilaiset tartuntataudit, huumeriippuvuudet ja -sairaudet sekä huumeiden aiheuttamat kuolemat. Ruiskuhuumevälitteisiä tartuntatauteja ovat hiv, A-, B- ja C-hepatiitti. Sairaaloissa yleisimmät kirjattavat huumesairaudet ovat riippuvuudet, aivo-oireyhtymät, vieroitusoireet, myrkytykset ja päihtymystilat. Pahimmassa tapauksessa huumeiden käyttö voi aiheuttaa kuoleman, joko pitkään jatkuvan käytön seurauksena tai yksittäisellä käyttökerralla. Huumausainekuolemia voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta: ainelöydösten, kuolemansyiden ja tapaturmaisten myrkytysten perusteella. Ainelöydös tarkoittaa sitä, että ruumiinavauksen yhteydessä ruumiista löytyy positiivisia huumausainelöydöksiä, mutta ne eivät ole välttämättä välittömässä tai merkittävässä yhteydessä kuolemaan. Huumausainekuolema merkitään kuolemansyiksi, jos kyseessä on ollut tahallinen tai tahaton myrkytys tai huumeiden käytöstä johtuva mielenterveyden häiriö. Tapaturmainen kuolema voi puolestaan aiheutua esimerkiksi tapaturmaisessa yliannostuksessa, sekoilussa, huumeiden käytön kokemattomuudessa, itsemurhassa tai sekakäytössä. (Varjonen 2015, 80-92.)

Huumeiden vaikutus psyykkiseen terveyteen muodostuu erityisesti riippuvuuden seurauksena tai erilaisten huumeiden käyttämisen tai käytön lopettamisen sivuvaikutuksina, kuten hajanaisuutta, aistiharhoja ja harhaluuloja (Aalto 2012, 163-166). Huumeiden käyttö vaikuttaa negatiivisesti myös sosiaaliseen terveyteen. Tutkimusten mukaan huumeiden ongelmakäyttäjillä on enemmän sosiaalisia ongelmia kuin muulla väestöllä keskimäärin (Varjonen 2015, 100). Huumeiden käyttö voi vieraannuttaa henkilön sosiaalisen yhteisön etäämmäksi sekä vaikuttaa negatiivisesti perhesuhteisiin. Huumeet eivät siis vaikuta negatiivisesti pelkästään käyttäjän terveyteen, vaan se voi heikentää välillisesti myös muiden terveyttä. Huumeiden käyttäjän läheisten psyykkinen terveys voi heikentyä esimerkiksi sen vuoksi, että he joutuvat kantamaan jatkuvaa huolta läheisestään

huumeiden käytön vuoksi tai he saattavat kokea pelon tunteita läheisen huumeidenkäytön vuoksi. (Varjonen 2015, 61-62; Tuomola 2012, 145-147.) Lisäksi myös täysin sivullisten henkilöiden terveys voi olla vaarassa, jos huumeidenkäyttäjät päättää lähteä liikenteeseen.

4 NUORET JA PÄIHTEET

4.1 Nuorten päihteiden käyttö

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) tekee vuosittain Suomessa kouluterveyskyselyitä, joissa selvitetään lasten ja nuorten terveyttä sekä terveystottumuksia. Kyselyt antavat tärkeää tietoa myös nuorten päihteiden käytöstä. Uusimpien kyselyiden avulla saadaan selville, millaiseen suuntaan nuorten päihteiden käyttö on kehittynyt perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla sekä ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla. Eurooppalainen koululaistutkimus 15-16-vuotiaiden nuorten päihteiden käytöstä (ESPAD) julkaistaan myös THL:n sivuilla. Se tehdään joka neljäs vuosi Euroopan maissa ja viimeisin tutkimus on vuodelta 2019. Myös tämän tutkimuksen avulla saadaan hyvää ajankohtaista tietoa suomalaisten nuorten päihteiden käytöstä.

Nuorten tupakoimattomuus ja raittius ovat olleet kasvavia trendejä kaikissa edellä mainituissa oppilaitoksissa viimeisen kymmenen vuoden aikana (THL- kouluterveyskysely 2021; THL- ESPAD- tutkimus; Niemelä 2015, 140-141; Rimpelä & Kannas 2017, 57). Nuorilla tupakointi ja alkoholin käyttö ovat pääasiassa sosiaalista toimintaa, jonka vuoksi käytön aloittamista ja käyttämisen tapaa määrittelevät isossa roolissa ympäristötekijät ja kaveriporukan asennoituminen (Niemelä 2015, 141; Korhonen ym. 2017, 56; Rimpelä & Kannas 2017, 57-60). Myös Simonen (2007, 33-58) osoittaa tutkimuksessaan nuorten alkoholinkäytön olevan sidoksissa erittäin vahvasti nuorten sosiaaliseen ryhmään ja ryhmän alkoholin käytön tarkoituksenperäisyyteen ja kulttuuriin.

Tupakoimattomuuden ja raittiuden kasvuun voivat vaikuttaa monenlaiset tekijät. Terveellisten elämäntapojen ihannoiti on noussut viime vuosien aikana esille median ja some-vaikuttajien johdolla, joka on omalta osaltaan voinut vaikuttaa siihen, että nuoret tahtovat elää terveellisemmin ja päihteiden käyttö ei ole enää niin ihannoitua kuin aiemmin. Terveellisistä elämäntavoista ja siihen liittyvistä teemoista on tullut ikään kuin uusi harrastusmuoto ja päihteet eivät sovi siihen yhtälöön. Myös julkisuudenhenkilöt ja sosiaalinen media tarjoavat paljon tietoa päihteisiin liittyvistä teemoista, joten on mahdollista, että nuoret ovat myös tätä kautta entistä tietoisempia päihteiden terveysvaikutuksista. Nuorisomuoteja on kuitenkin hankalaa ennakoita ja seurata, koska niitä tulee ja menee jatkuvasti, mutta ne leviävät tehokkaasti sosiaalisen median ansioista (Ahlström 2013, 72). Raittiuden kehittymiseen on voinut vaikuttaa lisäksi teknologian kehitys, mikä on tuonut nuorten keskuuteen uusia tapoja viettää ja kuluttaa aikaa.

Muutokset nuorten alkoholin käytössä eivät ole paikannettavissa vain johonkin tiettyyn nuorisoryhmään tai joukkoon, vaan muutos on tapahtunut koko maanlaajuisesti kaikissa nuorisossa. Ahlström (2013) mainitsee mahdollisiksi alkoholin käytön laskun selittäjiksi myös vanhempien tiukempaa valvontaa sekä poliisin kiristämää nuorten alkoholin käytön valvontaa. Lisäksi vapaaehtoisjärjestöt tekevät nykyään paljon töitä nuorten alkoholin käytöstä aiheutuvien ongelmien ehkäisemiseksi. (Ahlström 2013, 72.)

Nuorten tupakoinnin suuri lasku on kuitenkin tuonut savukkeiden tilalle muita tuotteita, jotka sisältävät nikotiinia, kuten nuuskan ja sähkösavukkeet (Rimpelä & Kannas 2017, 57). Kouluterveyskyselyjen ja ESPAD-tutkimuksen perusteella etenkin nuuskan käyttö on yleistynyt todella paljon nuorten keskuudessa viimeisen kymmenen vuoden aikana, varsinkin ammatillisessa oppilaitoksessa. Kahden edellisen vuoden aikana siinä on kuitenkin havaittavissa pientä laskua edellisiin lukuihin verrattuna. Tyttöjen nuuskan käyttö on puolestaan edelleen kasvussa. (THL – kouluterveyskysely 2021 ; THL -ESPAD-tutkimus 2019.) Kannabis on nuorten yleisimmin käyttämä ja kokeilema huume, muiden huumeiden käyttö on erittäin harvinaista alaikäisillä nuorilla. ESPAD- tutkimuksen mukaan vuonna 2019 13 prosenttia 15-16-vuotiasista pojista ja yhdeksän prosenttia tytöistä oli joskus kokeillut kannabista. Pojilla kannabiksen käyttö on lisääntynyt huomattavasti pidemmän aikavälin tuloksiin verrattuna. (THL – ESPAD- tutkimus 2019.)

Päihteiden käyttäminen aloitetaan usein jo nuorella iällä. Yleisimmin ensimmäinen päihde, jota kokeillaan on tupakka ja tämän jälkeen alkoholi. Päihteiden käyttö lisääntyy aikuisuutta kohti ja joillekin se voi aiheuttaa ongelmakäyttöä ja riippuvuutta. (Niemelä 2015, 139-140, 145.) Varhaisessa vaiheessa aloitettu päihteiden käyttö lisää riskiä riippuvuuden syntymiselle (Fröjd ym. 2009, 22). Alkoholin, tupakan ja nikotiinituotteiden sekä huumeiden riippuvuutta aiheuttavat ominaisuudet pohjautuvat kaikki siihen, että ne muokkaavat aivojen mielihyvätointoja. Riippuvuuden kehittymiseen vaikuttavat niin psyykkiset, fyysiset kuin sosiaalisetkin tekijät (Kiiänmaa 2015b, 33-42.)

Varsinkin nuorilla päihteen käyttöön ja riippuvuuden kehittymiseen vaikuttaa suurelta osin sosiaaliset tekijät sekä ympäristö (Kiiänmaa 2015b, 35; Niemelä 2015, 141-145; Winell ym 2017, 10-11). Kaveripiirin päihteiden käyttäminen voi aiheuttaa nuorella paineita ja halua kuulua joukkoon, vaikka pohjimmiltaan sitä ei haluaisikaan. Tällöin päihdekokeiluista kieltäytyminen voi olla hyvin haastavaa. Esimerkiksi nuorten järjestämässä juhlassa voi esiintyä päihdekokeiluja, kun halutaan testata rajoja ja kukaan ei ole valvomassa. Tällaisissa tilanteissa, joissa vaikka koko muu kaveriporukka nauttii alkoholia ja yllyttää jotakin ottamaan myös, vaatii nuorelta erittäin vahvaa itseluottamusta ja mielen lujuuksi kieltäytyä kavereiden yllytyksestä huolimatta. Tällaisissa tilanteissa nuori voi pelätä oman

asemansa ja maineensa puolesta, jos hän ei tee niin kuin muut tekevät. Pahimmillaan kieltäytyminen voi johtaa porukasta poissulkemiseen ja ulkopuolisuuden kokemukseen.

Toisaalta kaveripiirin merkitys korostuu myös positiivisessa merkityksessä toisinpäin. Ystäväpiirin ollessa kielteinen päihteitä kohtaan, ei kyseisen joukon yksittäiset nuoret lähde kokeilemaan päihteitä niin helposti, koska ryhmäpaine vaikuttaa myös toisinpäin. Niemelän (2015, 145, 151) ja Winellin ym. (2017, 11) mukaan myös koulu- ja kotiympäristö ovat hyvin merkityksellisiä nuorten päihteiden käyttöön. Nuorten päihteiden käyttö on yleisempää ammatillisissa oppilaitoksissa kuin lukiossa ja perheissä vallitseva ilmapiiri sekä vanhempien ja sisarusten päihteiden käyttö vaikuttavat siihen, millaiseksi nuoren suhde päihteitä kohtaan muodostuu.

4.2 Nuorten päihteettömyyden tukeminen

Etenkin nuorten päihteettömyyttä tuetaan ehkäisevän päihdetyön avulla. Sen tarkoituksena on vaikuttaa päihteitä koskeviin asenteisiin, tietoihin ja oikeuksiin. Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vaikuttamaan lisäksi päihdehaitoilta suojaaviin elementteihin ja riskitekijöihin sekä päihteiden saatavuuteen, käyttötapoihin, tarjontaan ja haittavaikutuksiin. Ehkäisevä päihdetyö edistää omalta osaltaan hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Ehkäisevän päihdetyön kattava lainsäädäntö uudistui vuonna 2015, jolloin raittiustyölaki- ja -asetus yhdistyivät laiksi ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015). Kyseinen laki pitää sisällään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteet, huumausaineet ja muut päihdyttävät aineet, rahapelaamisen, sekä näistä aiheutuvien terveydellisten, yhteiskunnallisten ja sosiaalisten haittojen ennaltaehkäisyn. (Markkula & Viskari 2020, 46; Karlsson ym. 2013, 59.)

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) perusteella ehkäisevän päihdetyön vastuu kuuluu ensisijaisesti julkiselle vallalle, mutta työtä on tehtävä yhdessä yleishyödyllisten yhteisöjen, järjestöjen ja seurakuntien kanssa. Kuntien tehtävä on huolehtia ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä omalla alueellaan. Tätä varten kunnilla on toimielin, joka vastaa näistä tehtävistä. Yhdeksi toimielimen tehtäväksi on myös kirjattu vastuu yhteen sovittua kunnan ehkäisevän päihdetyön toimia yhdessä poliisin kanssa. (Markkula & Viskari 2020, 48.) Eniten yhteistyötä tehdään kuitenkin terveystoimen, sosiaali- ja koulutoimen kanssa (Karlsson ym. 2013, 59-60).

Ehkäisevä päihdetyö voidaan jakaa kolmeen pääluokkaan. Primaaripreventio tarkoittaa ennen terveysongelmaa tehtävää väliintuloa, sekundaaripreventio tarkoittaa varhaista puuttumista kehittyvään terveysongelmaan ja tertiäripreventio on ongelman uusiutumisen ehkäisemistä tai ongelmien rajoittamista. Nuoriin kohdistuva ennaltaehkäisevä päihdetyö on pääosin primaaripreventiota, koska sillä pyritään vaikuttamaan nuoriin ennen kuin he alkavat kokeilemaan ja käyttämään päihteitä. Primaariprevention tarkoitus on vaikuttaa kohderyhmän käytökseen ja käsityksiin eli motivoida suuntaamaan elämänsä tavoiteltuun suuntaan. Kasvatus ja tiedon

jakaminen ovat keskeisessä roolissa primaariprevetiossa, mutta myös sosiaalisten taitojen omaksuminen kuuluu ehkäisevään päihdetyöhön. Nuorten kanssa on käytävä keskustelua siitä, miten he voivat toimia itsenäisesti tilanteissa ja päättämään suhtautumisestaan päihteisiin. Ehkäisevää on työtä on tehtävä yhteistyössä eri tahojen kanssa. Varsinkin vanhemmat ja opettajat kouluissa pystyvät omalla esimerkillään ja toiminnallaan ennalta estämään nuorten ei-toivottua käytöstä. (Van der Stel Deborah Voordewind 1999, 39.)

Koululla on tärkeä rooli nuorten päihteiden käytön ehkäisyssä, koska nuoret viettävät siellä niin paljon aikaa. Kouluilla on myös paljon eri alojen ammattilaisia ja hyvät kytkökset muihinkin auttaviin tahoihin ja yhteistyökumppaneihin. Lisäksi koulun tavoittaa kaikki nuoret, joten siellä on mahdollista vaikuttaa kaikkien nuorten päihteiden käyttöön saman aikaisesti taustoista riippumatta (Von Der Pahlen & Marttunen 2012, 218). Etenkin terveystieto-oppiaine on isossa roolissa nuorten päihteiden käytön ehkäisyssä (Rimpelä & Kannas 2017, 58; Varjonen 2015, 42-43). Koulussa päihdetyö koostuu kolmesta eri tavoitteesta, jotka ovat päihteisiin liittyvän tiedon jakaminen, henkilökohtaisen ajattelun ja asenteiden kehittäminen sekä vaihtoehtoisten harrastusten ja ajankäytön näkökulmien tarjoaminen (Babor ym. 2010, 204-205). Myös kouluterveydenhuolto on osa koulun toteuttamaa päihteiden käytön ennaltaehkäisyä (Niemelä 2015, 150; Von Der Pahlen & Marttunen 2012, 218). Terveystietäjä on hyvä mahdollisuus selvittää ja keskustella nuorten kanssa heidän päihteiden käytöstään luottamuksellisesti kahden kesken terveystarkastuksien yhteydessä. Terveystietäjiltä löytyy myös hyviä esitteitä ja päihteidenvastaisia julisteita, joilla voidaan lisätä päihteisiin liittyvää tietoisuutta.

Ystäväpiirin sekä vanhempien kielteinen asenne päihteitä kohtaan tukee nuorten päihteettömyyttä, koska heidän asenteensa vaikuttavat nuorten omiin asenteisiin (Niemelä 2015, 151; Von Der Pahlen & Marttunen 2012, 216; Korhonen ym. 2017, 56). Vanhempien ei kuitenkaan kannata olla liian jyrkkiä päihteitä kohtaan, sillä teini-ikäiset nuoret voivat haluta tällöin kapinoida kovemmin vanhempien tahtoa vastaan. Päihteettömyyden tukemisessa oleellisessa roolissa on myös nuoren elinympäristön muokkaaminen niin, että se ei tue päihteiden käyttöä ja sen aloittamista. Nuoren elinympäristön muokkaamiseen voidaan vaikuttaa esimerkiksi lakien avulla, jotka rajoittavat nuorten päihteiden hankkimista ja saatavuutta sekä päihteisiin kohdistuvalla verotuksella, jolloin nuorella ei ole niin hyvin varaa hankkia päihteitä (Rimpelä & Kannas 2017, 57; Korhonen ym. 2017, 56; Niemelä 2015, 151; Von Der Pahlen & Marttunen 2012, 216).

Viestintä on yksi keino, jonka avulla voidaan ennalta ehkäistä nuorten päihteiden käyttöä. Viestinnän avulla saadaan välitettyä tietoa tietyille kohderyhmälle, tiettyä kanavaa pitkin. Koulu on luonnollinen viestinnän paikka nuorille. (Babor ym. 2010, 200, 205; Soikkeli 2001, 50.) Muita tehokkaita nuoriin kohdistuvia viestintäkanavia ovat sosiaalisen median palvelut, harrastukset ja nuorille suunnatut kampanjat. Erilaiset järjestöt voivat järjestää kampanjoita, ehkäisyohjelmia ja tapahtumia, jotka on

suunnattu nuorille. Monet nuoret viettävät paljon aikaa myös harrastusten parissa urheiluseuroissa, joten myös seuroilla on hyvä mahdollisuus viestiä ja vaikuttaa nuorten päihteettömyyden tukemiseen. (Rimpelä & Kannas 2017, 60). Rimpelä ja Kannas (2017, 57) muistuttavat, että keskeisintä päihteettömyyden tukemisessa on se, että nuoret saavat yhtenäistä viestiä päihdeettömyydestä, jolloin myös yksittäiset kiellot ja rajoitukset tukevat päihdepolitiikkaa ja -viestintää.

Ennalta ehkäisevää päihdetyötä tulisi tehdä kaikkien aikuisten, joiden eteen tulee tilaisuus keskustella nuorten kanssa päihteistä. Valistamista voidaan toteuttaa taustasta ja roolista riippuen eri näkökulmista. Neutraalit asiantuntijat, kuten lääkärit tai kouluterveydenhoitajat, antavat tilanteesta riippumatta välttämätöntä taustainformaatiota, todistajat, esimerkiksi järjestöjen edustajat, puhuvat vakaumuksesta ja siitä miten ovat omaan vakaumukseensa päätyneet ja pedagogit puolestaan kannustavat ja ohjaavat nuoria älylliseen ja moraaliseen pohdintaan sekä ajatteluun. Myös poliisit ovat Suomessa merkittäviä päihdevalistajia, etenkin huumeisiin liittyen, sillä poliisilaki velvoittaa poliiseja ennalta estämään rikoksia. (Soikkeli 2001, 56-59.) Varjosen (2015, 43) mukaan poliisi on tehnyt etenkin huumeiden vastaisessa toiminnassa tiivistä yhteistyötä koulujen kanssa, tiedottamalla huumausainerikollisuuteen liittyvistä ilmiöistä. Tiedottaminen on ollut luonteeltaan ennalta ehkäisevää, koska nuorten katsotaan olevan alttiita huumekekeiluihin.

4.3 Opetussuunnitelma

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (OPS) antavat raamit opetuksen ja järjestämiselle. Se ohjaa ja tukee opetuksen suunnittelua ja toteutusta. OPS:sta löytyy tavoitteet ja sisällöt, joita opetuksessa tulee noudattaa. (OPS 2014, 9.) Koulu on tärkeässä ja isossa roolissa nuoren elämässä, joten on hyvä tarkastella myös sitä, kuinka koulua velvoitetaan opettamaan ja käsittelemään päihteiden käyttöä. Koulu on kuitenkin yksi merkittävä tekijä nuorten päihdeettömyyden tukemisessa.

Opetussuunnitelmassa yläasteikäisille päihdekasvatusta on sisällytetty suoraan terveystieto-oppiaineeseen, mutta myös laaja-alaiseen osaamistavoitteeseen ”itsestä huolehtiminen ja arjen taidot” (L3). Laaja-alaiset osaamistavoitteet tarkoittavat erilaisia teemoja ja tavoitteita, joita tulee kehittää ja tukea kaikissa oppiaineissa ja kouluarjessa. Päihdeettömyys tulee esille itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) kokonaisuudessa siten, että sen yksi tavoite on ohjata oppilasta tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä toimintatapoja, jossa huomiota kiinnitetään muun muassa päihdeettömyyden merkitykseen. (OPS 2014, 281, 283.)

Terveystieto-oppiaine sisältää päihdekasvatusta 7-9-luokkalaisille nuorille. Terveystiedon oppimissisältöihin liittyy terveyden vaaratekijöiden opiskelu, joissa päihteet ja riippuvuus mainitaan yhtenä asiasisältönä. Terveystiedossa oppilaat oppivat tärkeitä tietoja päihteistä, mutta opetuksen tavoitteena on myös se, että oppilaat osaavat tunnistaa omia terveystapojaan ja valintojaan, etsiä

luotettavaa tietoa, ymmärtää päihteiden käytön seurauksia sekä tiedostaa, mistä saada apua ja tukea päihteisiin liittyvissä asioissa, kuin muissakin terveyteen liittyvissä asioissa. (OPS 2014, 398-403.) Terveystieto oppiaineessa painotetaan myös oppimisympäristön, työtapojen ja yhteistyötahojen merkitystä, näin ollen esimerkiksi poliisin pitämä tunti voi herättää oppilaissa erilaisia ajatuksia ja havaintoja kuin ”normaali” opettajan pitämä oppitunti.

5 POLIISIN ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA

5.1 Määritelmä

Poliisilaissa säädetään yhdeksi poliisin tehtäväksi ennalta estävä toiminta. Sen tarkoituksena on ylläpitää yhteiskunnan ja ihmisten turvallisuuden tunnetta sekä luottamusta poliisia kohtaan puuttamalla varhain turvallisuutta mahdollisesti heikentäviin asioihin. Ennalta estävä toiminta on myös taloudellista yhteiskunnalle, koska rikosten ja häiriöiden aiheuttamat kustannukset sekä syyllisten edesvastuuseen saattaminen on yhteiskunnalle kallista. Poliisin ennalta estävän toiminnan strategia vuosille 2019-2023 määrittelee toiminnallisia tavoitteita ja erilaisia strategisia linjauksia poliisilaitoksille. Strategiassa poliisin ennalta estävä työ määritellään seuraavasti: ”Poliisin ennalta estävällä työllä tarkoitetaan suunnitelmallisia ja johdettuja toimia, joilla estetään rikoksia, turvallisuutta heikentäviä häiriöitä ja muita ihmisten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavia ei-toivottuja tapahtumia”. Keskeistä ennalta estävässä työssä on ratkaisulähtöisyys yhdessä eri viranomaisten, järjestöjen ja yhteisöjen kanssa sekä tietojohdoinen toiminta, jonka tuloksista raportoidaan säännöllisesti. (Sisäministeriö 2019a.)

Strategiassa on viisi ennalta estävän toiminnan kohdetta ja strategisia linjauksia niiden toteuttamiseen. Toiminnan kohteena on vahvistaa eri väestöryhmien turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ennalta estävällä toiminnalla, ennalta estää väkivaltaa, edistää hyviä väestösuhteita, yhdenvertaisuuden toteutumista ja torjua polarisaatiota, varmistaa tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset ennalta estävää työtä tukevat yhteistyörakenteet ja -prosessit sekä lisätä teknologian ja innovaatioiden hyödyntämistä ennalta estävässä työssä. Tähän opinnäytetyöhön liittyy vahvasti eri väestöryhmien turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ennalta estävä toiminta, koska siinä yksi linjaus on toimia lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa kanssa. Työmuotona etenkin lähipoliisitoimintaa on sidoksissa edellä mainittuun toimintaan, koska sen tavoitteena on, että poliisi on osa paikallista yhteisöä, poliisi tunnetaan ja häneen luotetaan. (Sisäministeriö 2019a.)

5.2 Nuoriin kohdistuvia työmuotoja

Lasten ja nuorten luottamus poliisiin rakennetaan varhaisessa vaiheessa, joka siirtyy heidän mukanaan aikuisuuteen, koska nuoruudessa saadut kokemukset poliisista luovat asennepohjan poliisia kohtaan myös aikuisuuteen. Poliisin ja nuorison kohtaamista tulee tapahtua muulloinkin kuin

kielteisissä ja nuorten kannalta epämiellyttävissä tilanteissa, jotka voivat johtaa siihen, että suhtautuminen poliisiin on negatiivista. Nuorten kanssa toimiessa on myös tärkeää, että poliisi ymmärtää nuorison kieltä ja kulttuuria säilyttäen kuitenkin asemansa ja roolinsa poliisina. Yleisellä suomalaisten nuorten luottamus poliisiin on korkealla, mutta erilaisten vähemmistöryhmien luottamus poliisia kohtaan voi olla oleellisesti alhaisempi. Myös vanhempien asenteet ja luottamus poliisia kohtaan periytyy helposti lapsille. (Sisäministeriö 2019a, 23.) Näiden seikkojen vuoksi juuri kouluvierailut ovatkin poliisille hyvä tapa lähentyä nuorten kanssa ja lisätä näin ollen luottamusta poliisiin, koska koulussa poliisi kohtaa koko ikäryhmän nuorison samassa paikassa.

Strategiassa käsitellään poliisin ja oppilaitosten yhteistyön kehittämistä. Poliisin läsnäoloa kouluissa pyritään lisäämään muissakin olosuhteissa kuin turvallisuutta heikentävissä tilanteissa. Yhteistyön kannalta on tärkeää, että oppilaitosten henkilökunta tuntee poliisin ennalta estävän toiminnan ja sen työmuodot. Poliisi voi lisätä läsnäoloaan oppilaitoksissa myös hyödyntämällä teknologiaa, jolloin on mahdollista tavoittaa useampiakin oppilaitoksia samanaikaisesti. Huomioita tulee kiinnittää poliisin positiivisen läsnäolon lisäämiseen oppilaitoksissa. (Sisäministeriö 2019a, 25.)

Muita etenkin nuoriin kohdistuvia työmuotoja ovat Ankkuritoiminnan vahvistaminen ja laajentaminen sekä vähemmistöryhmiin kuuluvien nuorten tarpeiden huomioiminen. Ankkuritoiminnalla pyritään katkaisemaan nuorten rikoskierteet varhaisessa vaiheessa ja tällä tavoin vähentämään nuorten syyllistymistä uusiin rikoksiin. Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisissa työryhmissä, joihin pyritään jatkossa saamaan tiiviimpää yhteistyötä myös opetustoimen kanssa. Ankkuritoiminnan myötä myös poliisin osaamista ja työkaluja kohdata nuoria vahvistetaan ja kehitetään. (Sisäministeriö 2019b; Sisäministeriö 2019a, 25-26.) Vähemmistöryhmiin kuuluvat nuoret ovat usein muuta väestöä useammin kiusaamisen, väkivallan ja uhkailun kohteena, eivätkä he kerro kokemuksistaan aikuisille tai viranomaisille. Tavoitteena on lisätä poliisin osaamista tunnistaa ja kohdata vähemmistöihin kuuluviin nuoriin kohdistuvaa kiusaamista, väkivaltaa ja uhkailua. Poliisin tulee levittää myös tietoa viharikoksista ja toteuttaa toimia, jotka lisäävät positiivisia kontakteja poliisin ja vähemmistöihin kuuluvien nuorten välillä. (Sisäministeriö 2019a, 26.)

6 AIHEESEEN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ

6.1 Nuori rikoksen tekijänä

Suomen rikoslaisissa (1889/39) säädetään rikosoikeudellisen vastuun edellytyksistä. Rikoslain 3:n luvun 4 §:ssä säädetään vastuukärajasta ja syyntakeisuudesta. Pykälän mukaan rangaistusvastuu edellyttää, että tekijä on teon tapahtuessa täyttänyt viisitoista vuotta ja on syyntakeinen. Alle

viisitoista vuotiaita nuoria ei voida siis asettaa rikosoikeudelliseen vastuuseen teoistaan. Heille voidaan kuitenkin pitää esimerkiksi puhutteluita ja ohjata eri palveluiden ja tukitoimien piiriin.

Kun kyseessä on alle 15-vuotiaan tekemä rikos, esitutkinta päätetään rikosoikeudellisen vastuun puuttumisen vuoksi. Esitutkinnan avulla voidaan kuitenkin selvittää alle 15-vuotiaan rikoksesta epäillyn osallisuutta, vahingonkorvauksia ja lastensuojelun toimenpiteitä tutkittavana olevaan asiaan liittyen. Poliisin on tehtävä aina lastensuojeluilmoitus ja ilmoitettava nuoren huoltajalle, jos alle 15-vuotias nuori on tehnyt rikollisen teon. (Poliisi 2022.)

Jos rikoksen tekijänä on ollut 15-20-vuotias nuori, häntä katsotaan nuorena rikoksentekijänä. Tällöin nuoren rikoksesta epäillyn ikä huomioidaan syyllisyyttä ja seurauksia arvioitaessa. Nuorten rikoksen tekijöiden sosiaalinen tilanne on otettava myös huomioon, jotta nuorta voidaan tukea pääsemään kohti rikoksettomaan elämään. Alle 18-vuotiaisiin nuoriin kohdistetussa esitutkinnassa heitä edustaa huoltajat tai erikseen määrätty edunvalvoja. Huoltajat saavat olla esimerkiksi mukana kuulusteluissa. (Poliisi 2022.)

6.2 Päihteisiin liittyviä rikosnimikkeitä

Suomessa alkoholia ei saa myydä alle 18-vuotiaille ja väkevempien alkoholijuomien ikäraja on 20-vuotta. Edellä mainitut ikärajat koskevat myös alkoholin hallussapitoa. Alkoholin välittäminen alaikäiselle on rangaistava teko ja siitä välityspalkkion ottaminen menee törkeän rikoksen puolelle. Myöskään nuuskaa, tupakkaa tai muita tupakkatuotteita ei saa myydä alaikäisille. Suomessa huumausaineet ovat laittomia kaikilta henkilöiltä iästä riippumatta. Huumausaineiden myyminen ja hallussapito ovat rikoksia. (Nuortennetti 2022.) Rikoslaisissa (39/1889) huumausainerikoksista säädetään luvussa viisikymmentä ja alkoholirikoksista luvussa 50a. Tupakkatuotteista ja siihen liittyvästä rangaistussäännöksistä säädetään puolestaan tupakkalain (549/2016) luvussa 14. Seuraavaksi esitellään yleisimmät huumausaine- ja alkoholirikokset sekä rangaistussäännökset tupakkatuotteisiin liittyen.

Huumausainerikos (RL 50:1)

Joka laittomasti

- 1) valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä kokapensasta, katkasvia (*Catha edulis*) tai *Psilocybe*-sieniä,
- 2) viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkoa, hampua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa,
- 3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta,

4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai
5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta,
on tuomittava huumausainerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Huumausaineen käyttörikos (RL 50:2a)

Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava *huumausaineen käyttörikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Huumausainerikoksen valmistelu (RL 50:3)

Joka tehdäkseen 1 §:n 1–4 kohdassa tarkoitetun rikoksen valmistaa, tuo maahan, hankkii tai vastaanottaa tällaisen rikoksen tekemiseen soveltuvan välineen, tarvikkeen tai aineen, on tuomittava *huumausainerikoksen valmistelusta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi

Alkoholirikos (RL 50a:1)

Joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti

- 1) valmistaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
  - 2) tuo maahan alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
  - 3) myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
  - 4) pitää hallussaan tai kuljettaa väkiviinaa,
  - 5) pitää hallussaan tai kuljettaa alkoholijuomaa myyntitarkoituksessa tai
  - 6) pitää hallussaan tai kuljettaa laittomasti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa,
- on tuomittava alkoholirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tupakan myyntirikos (Tupakkalaki 109§)

Joka tahallaan

- 1) 53 §:n 1 momentin vastaisesti myy tai muutoin vastiketta vastaan luovuttaa taikka välittää tupakkatuotteen tai nikotiinimestettä alle 18-vuotiaalle,
  - 2) 51 §:n vastaisesti myy tai muutoin vastiketta vastaan luovuttaa taikka välittää purutupakkaa, nenänuuskaa tai suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa,
  - 3) elinkeinotoiminnassa myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita tai nikotiinimestettä ilman vähittäismyyntilupaa 44 §:n vastaisesti tai tekemättä nikotiinimesteiden vähittäismyynnistä 48 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta taikka
  - 4) 60 §:n vastaisesti tukkumyynnissä myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita tai nikotiinimestettä muulle kuin mainitussa pykälässä tarkoitetulle toimijalle,
- on tuomittava tupakan myyntirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tupakointirikkomus (Tupakkalaki 113§)

Joka tahallaan yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltijan tai hänen edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjän tai siellä järjestyksenvälvojana toimivan taikka valvontaviranomaisen huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia sisätilassa tai ulkoalueella, jossa tupakointi on 74 §:n 1 momentin mukaan kielletty, on tuomittava tupakointirikkomuksesta sakkoon.

Mitä 1 momentissa säädetään tupakoinnista, koskee myös poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen polttamista ja sähkösavukkeen käyttämistä sekä savuttoman tupakkatuotteen käyttämistä 74 §:n 3 momentin vastaisesti päiväkodin taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavan oppilaitoksen sisä- ja ulkotiloissa.

7 PÄIHDEOPPITUNNIN TOTEUTUS

Opinnäytetyön toiminnallisena osana kävin pitämässä Petäjäveden ylä-asteen JOPO- luokalle (joustava perusopetus) päihteisiin liittyvän oppitunnin syyskuussa 2022.. Luokan oppilaat olivat 8-9-luokkalaisia, he olivat iältään 14-16-vuotiaita. Luokka valikoitu sen perusteella, että oma äitini on siellä opettajana ja olen itse ollut kyseisessä luokassa tekemässä sijaisuuksia aiemmin, joten vierailu oli helppo järjestää. Vierailuun oli varattu aikaa 1,5 tuntia jonka aikana pidimme sopivassa kohti 15 minuutin välitunnin. Vierailua varten tein PowerPoint- muotoisen diaesityksen.

7.1 Suunnittelu

Produktin tekemistä ennen suunnittelin tarkasti, ketä kohdeyleisönä tulee olemaan, millaisia teemoja produktiin ja vierailuun haluan sisällyttää sekä mitä oppilaiden oppimistavoitteita vierailuni aikana pyrin edistämään. Produktia ja vierailua suunniteltaessa oli huomioitava myös paljonko aikaa koululla oli käytettävissä. Koska opinnäytetyön aiheeni on päihdekasvatus yläkoulukäisille, käsittelin produktissa ja vierailun aikana päihteitä yleisesti, enkä valikoinut mitään tiettyä päihdettä. Suunnittelin produktin ja vierailun niin, että se ei olisi pelkästään minun itseni yksin luennoimista päihteiden vaaroista. Pyrin suunnittelemaan vierailun sellaiseksi, että se olisi mahdollisimman vuorovaikutteinen minun ja oppilaiden välillä. Halusin myös, että oppitunnilla käsiteltäisiin muitakin näkökulmia kuin päihteiden haittavaikutuksia, kuten esimerkiksi, millaisia tukipalveluja päihteisiin liittyen on olemassa ja mitä tietoa ja kokemuksia nuorilla itsellään aiheesta on entuudestaan.

Aiemmista opettajaopinnoistani oli hyötyä oppitunnin suunnittelussa. Lähdin liikkeelle siitä, mitä tavoitteita ja sisältöjä oppitunnin aikana käsitellään ja millaisia työskentelymuotoja käytetään. Työskentelytavoiksi valitsin pohtivan työskentelyn ja vuorovaikutuksessa tapahtuvan oppimisen.

Tarkastelin perusopetuksen opetussuunnitelmaa (OPS 2014, 399-400) ja poimin sieltä tavoitteet ja sisällöt, joita halusin produktini sisältävän. 7-9 luokkien terveystiedon oppimistavoitteista löytyi oppituntiini sopivia tavoitteita ja sisällöksi sopi S2 ”terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät”. Oppimistavoitteiksi valikoituivat:

- T5 ”Ohjata oppilasta syventämään ymmärrystä fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti”
- T6 ”Tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä ja edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja siarauksiin liittyvissä tilanteissa”
- T7 ” Ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja”
- T10 ” Ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle”

Suunnitellessani oppitunnin kulkua yritin pitää keskiössä sitä, että vaikka aika onkin lyhyt ja tietoa olisi jaettavana paljon, oppitunnin tarkoitus olisi kuitenkin käydä asioita läpi keskustelun ja pohdinnan kautta. Produkti ja sen sisältämät tiedot olisivat ikään kuin tukirunko oppitunnin pohjana, mutta sitä ei tarvitsisi orjallisesti noudattaa. Usein oppilailta tulee hyviä ajatuksia, kysymyksiä ja keskustelunaiheita ja niihin on mielestäni tärkeä tarttua, silläkin uhalla, että joku oma suunnitelma ei toteutuisi juuri niin kuin on ajatellut. Suunnitellessani oppituntia tavoittelin sitä, että se herättäisi nuoret pohtimaan kriittisesti produktissa käsiteltyjä asioita sekä omaa suhdettaan ja asenteitaan päihteitä kohtaan.

Päihdekasvatusta suunniteltaessa oli tärkeää muistaa aiheen eettinen näkökulma. Nuoret tulevat hyvin erilaisista taustoista ja kokemukset päihteisiin liittyen voivat vaihdella laidasta laitaan nuoren omasta ja perheen taustasta riippuen. Oppitunnilla tarjottu tieto ja käyty keskustelu saattaa aiheuttaa nuorissa erilaisia tunteita tai ahdistusta, jos lähipiirissä on jokin aiheeseen liittyvä akuutti tilanne käynnissä tai nuorella on epämielisiä kokemuksia aiheesta. Tunti oli suunniteltava niin, että aihetta käsitellään tavoin, jotka eivät aiheuta nuorille pelkoa tai ahdistusta. Oppitunnin vetäjänä minun itseni tuli huomioida ja valmistautua niin, että osasin kunnioittaa nuorten näkemyksiä ja mielipiteitä, vaikka ne eroaisivatkin omistani. Oppitunnin yksi tavoite oli tarjota uusia näkökulmia ja lisää tietoa keskusteltaviin aiheisiin päihteisiin liittyen.

Valmis produkti muodostui power-point diaesitykseksi. Esityksen alussa on 1 dia lähinnä oppitunnin pitäjää varten, jossa kerrotaan oppitunnin tavoitteet ja sisällöt, sekä tarvittava aika ja välineet. Diaesitykseen on jaoteltu päihteet omiksi osioikseen. Heti alussa on video, jonka tarkoituksena on

herättää oppilaiden ajatuksia päihteistä ja päihdekasvatuksesta, tämän avulla on tarkoitus luoda keskusteleva ja vuorovaikutteinen tunnelma heti alusta lähtien. Lisäksi jokainen päihdekokonaisuus alkaa yhteisellä pohdinnalla oppilaiden kanssa, jolloin oppilaat saavat aluksi kertoa omia ajatuksiaan ja tietojaan aiheesta. Dioihin puolestaan on koottu tietoa yleisesti päihteistä ja niiden vaikutuksista terveyteen. Esitykseen on sisällytetty muutama video ja oppilaiden netissä tehtävä tietovisa, jotta esityksessä olisi hieman vaihtelua. Esityksen loppupuolella puolestaan pohditaan yhdessä oppilaiden kanssa päihteiden käytön seurauksista yksilölle ja muille ihmisille. Tarkoituksena on myös keksiä keinoja, joilla voisi auttaa päihteiden kanssa ongelmassa olevaa henkilöä. Oppilaat saavat myös itse etsiä keinoja ja paikkoja, josta voi saada tietoa ja apua päihteisiin liittyen ja näitä olisi tarkoitus tarkastella yhdessä. Myös minulla oppitunnin vetäjän on valmiiksi etsittynä tahoja ja sivustoja, joita voimme yhdessä tarkastella.

7.2 Vierailun toteutus

Koska luokan opettaja oli minulle ennestään tuttu, käytännön asiat sujuivat helposti. Olin sopinut etukäteen opettajan kanssa, että tulen pitämään kyseisen oppitunnin luokkaan syksyn aikana, joten he ei eivät olleet käsitelleet päihteitä vielä muilla oppitunneilla. Minun ei tarvinnut siis huolehtia siitä, että kertoisin samoja asioita heille, mitä koulussa juuri on opiskeltu, päinvastoin, sain pohjustaa ja aloittaa aihekokonaisuuden oppilaiden kanssa. Koululla eikä kyseisellä luokalla ollut muutenkaan käynyt vieraillessa poliisia lähiaikoina, joten myös siltä kannalta vierailu oli hyvä.

Vierailu alkoi sillä, että esittelin itseni ja oman taustani sekä mikä on vierailuni tarkoitus. Luokassa oli 10 oppilasta. Pieni ryhmäkoko mahdollisti sen, että pystyin huomioimaan paremmin oppilaita ja oppilaiden oli myös ehkä helpompi osallistua keskusteluun ja esittää kysymyksiä. Ennen diaesityksen aloittamista kyselin oppilailta muutamia kysymyksiä heidän päihdetuntemukseensa liittyen ja siihen, mitä aiheita koulussa on päihteisiin liittyen aiemmin käsitelty ja milloin. Tämän jälkeen aukaisin dia-esityksen ja kerroin ensin esityksen rakenteesta ja sisällöstä, jotta oppilaat tiesivät mitä oli luvassa. Muistutin oppilaita myös siitä, että he voivat kysyä tai kommentoida missä kohti tahansa ja, että jos jokin asiaa kiinnostaa erityisesti voimme lopuksi paneutua siihen ja tutkia yhdessä asiaa.

Dia-esityksen alun video osoittautui hyväksi lämmittelyksi, jonka avulla oppilaat pääsivät virittäytymään aiheeseen ja herättelemään ajatuksia. Lisäksi videon tarkoitus oli myös pohjustaa ideaa siitä, että minä en tullut saarnaamaan ja pelottelemaan oppilaita päihteiden käytöstä, vaan jakamaan tietoa ja pohtimaan yhdessä päihteisiin liittyviä kysymyksiä. Pidimme pienen tauon noin 40 minuutin jälkeen, kun olimme esityksen puolivälissä. Tauon jälkeen jatkoin tuntia. Koko esityksen pitämiseen meni aikaa noin 1h 30min. Esityksessä olevat videot ja oppilaiden tekemä tehtävä veivät jonkun verran aikaa, joten läheskään koko aika ei ollut luennoimista ja tiedon jakamista. Oppitunnin

pituuden keston riippuu myös paljon se, kuinka paljon oppilaat itse haluavat keskustella aiheista ja haluavatko he esimerkiksi tutkia päihdelinkki- sivustoa enemmänkin, jossa yksi tehtävä oli tehtävänä. Myös esityksen lopussa ajan kulua määrittää se, kauanko oppilaat haluavat tutkia nettisivuja, joista voi löytyä apua ja tietoa päihteisiin liittyen. Me käytimme oppilaiden kanssa jonkun verran aikaa tunnin diaesityksen päätyttyä vielä siihen, että tutkimme yhdessä nuortennetti- sivustoa ja päihdelinkki- sivustoa.

7.3 Palaute koululta

Vierailun päätteeksi pyysin oppilaita kirjoittamaan palautetta vierailustani ja oppitunnin sisällöstä. En tehnyt mitään valmista palautelomaketta, vaan annoin oppilaille tyhjät paperit. Kirjoitin taululle muutamia apukysymyksiä avuksi, mihin oppilaat esimerkiksi voisivat ottaa kantaa. Apukysymykset liittyivät mm. diaesitykseen, sen selkeyteen, tehtäviin, saivatko oppilaat uutta tietoa, herättikö esitys ajatuksia, miten oppilaat kehittäisivät tuntia ja mikä oli hyvää. En jäänyt itse odottamaan palautetta, vaan päätin vierailuni siihen, jotta oppilaat saivat rauhassa pohtia ja kirjoittaa palautteensa. Sain palautelaput myöhemmin luokan opettajan välityksellä.

Oppilaiden palaute oli aika lyhyt sanaista, mutta siitä sai kuitenkin jotakin ajatuksia irti. Palautteiden perusteella oppilaat pitivät siitä, että poliisi kävi vierailemassa luokassa, koska se oli mielenkiintoisempaa ja toi vaihtelua kouluarkeen. Kehitettävää oppilaiden palautteiden perusteella oli se, että oppitunnilla käsiteltäisiin vähemmän päihteiden terveyshaittoja ja keskityttäisiin enemmän esimerkiksi eri huumausaineisiin ja niiden erityispiirteisiin. Oppilaiden mukaan esityksessä oli jonkun verran asioita, joita he jo tiesivät, mutta he esityksen myötä he oppivat myös joitakin uusia asioita. Oppilaat pitivät siitä, että tunnilla oli vaihtelua videoiden ja nettisivujen myötä. Myös esityksen pituus koettiin sopivaksi.

Opettajan antama palaute oli hyvin kannustavaa ja positiivista. Hänen mukaansa tunti oli suunniteltu hyvin ja aihe oli ajankohtainen tälle ikäryhmälle. Hän mainitsi myös siitä, että päihteet ovat haastava aihe käsitellä koulussa, koska oppilailla on hyvin erilainen tietopohja ja kokemukset niihin liittyen. Opettajan mielestä vuorovaikutteisuus minun ja oppilaiden välillä toimi hyvin ja pyrin osallistamaan oppilaita mukaan, kuitenkin ketään pakottamatta. Myös nettisivujen tutkiminen ja tiedon etsiminen sieltä oli opettajan mukaan hyvä keino pitää oppilaiden mielenkiintoa yllä. Pohdimme opettajan kanssa yhdessä myös sitä, että joku ryhmätehtävä tai muu vastaava pieni projekti sopisi teemaan, mutta sellaisen toteuttaminen vaatisi enemmän aikaa.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön toteuttamisprosessi onnistui mielestäni kokonaisuutena hyvin. Yksi tärkeä tavoite oli lisätä nuorten tietämystä päihteistä ja tämä tavoite onnistui hyvin opetusmateriaalin avulla. Oppilaiden antama palaute vahvisti myös tämän tavoitteen, koska suurin osa heistä kirjoitti palautteeseen saaneensa jotain uutta tietoa. Toinen tavoite oli saada nuorille positiivinen kohtaaminen poliisin kanssa. Uskallan väittää, että kouluvierailu oli kaikille oppilaille positiivinen kokemus poliisin kohtaamisesta. Lisäksi opinnäytetyö prosessin aikana kartutin myös omaa tietopohjaani päihteistä ja ennalta estävästä toiminnasta.

Opinnäytetyötä varten perehdyin ensin tilastoihin, tutkimuksiin ja tieteelliseen kirjallisuuteen. Tarkastelin myös hieman lainsäädäntöä aiheeseen liittyen. Teoriaan perehtymisen jälkeen oli selkeämpi rakentaa opinnäytetyön teoriapohja ja nostaa sinne esille oleelliset aiheet ja käsitteet. Teorian kirjoittamisen jälkeen perehdyin vielä opetussuunnitelmaan, jotta opetusmateriaalista tulisi mahdollisimman tarkoituksenmukainen.

Toiminnallisen opinnäytetyön produktina syntyi opetusmateriaali päihteistä yläkouluikäisille. Produktissa pyrin huomioimaan yläasteen opetussuunnitelman asettamia oppimistavoitteita, mutta myös luomaan nuorille mahdollisimman mielenkiintoisen ja monipuolisen tunnin. Opetusteemojen valinnoissa pyrin käsittelemään aihetta eri näkökulmista, sillä perinteinen päihdekasvatus menee helposti pelkäksi saarnaamiseksi päihteiden terveyshaitoista. Opetusmateriaalin pohjaksi löysin erilaisilta aiheeseen erikoistuneilta nettisivuilta hyviä ideoita ja materiaaleja, joita muokkasin produktiini sopivaksi.

Opetusmateriaali onnistui mielestäni hyvin. Sen tavoite oli olla informoiva, mielenkiintoinen ja helposti hyödynnettävissä oleva. Materiaali sisältää aluksi tiedot siitä, mitä se pitää sisällään, kenelle se on suunnattu, mikä sen tavoite on sekä mitä sen toteuttaminen vaatii. Tämän vuoksi materiaali on helposti muidenkin poliisien tai opettajien hyödynnettävissä. Opetusmateriaali noudattaa myös opetussuunnitelman tavoitteita työskentelymuotojen suhteen. Materiaali sisältää informoivia tietoiskuja, mutta myös oppilaita osallistavia tehtäviä ja vuorovaikutuksessa tapahtuvaa oppimista. Opetusmateriaali on nyt testattu ja sitä pystyy kokemuksen ja tarpeiden mukaan muokata haluamaansa suuntaan.

Oppitunnin toteutus oli toimiva. Sen tarkoituksen oli päästä testaamaan opetusmateriaalin toimivuutta. Toinen tavoite oli tietenkin poliisin ennalta estävän toiminnan mukainen nuorten kohtaaminen. Oppitunti sujui mutkattomasti ja nuoret osallistuivat aktiivisesti keskusteluun ja tehtäviin. Välillä oppilaiden mielenkiinto ja keskustelu meinasivat ajautua yleisesti poliisin työhön liittyviin asioihin, joten nuorilla olisi varmasti mielenkiintoa kuulla myös yleisesti poliisin työstä ja alalle

hakeutumisesta. Kaiken kaikkiaan oppitunti sujui onnistuneesti, koska opettajalta ja oppilailta saama palaute oli pääosin positiivista. Myös itselleni jäi tunne onnistumisesta ja oppitunti eteni suunnitelmieni mukaan.

Kehittämisehdotuksena opetusmateriaalia voisi muokata oppilaiden näkökulmasta kiinnostavammaksi vähentämällä päihteiden terveyshaittojen esittelemistä ja lisäämällä tarkempia tietoiskuja eri päihteistä. Opetusmateriaalin muokkaaminen tietenkin vaikuttaa siihen, mihin oppitunnin aikana pyritään ja mitä tavoitellaan. Jos aikaa olisi enemmän käytettävissä voisi opetusmateriaaliin kehitellä jonkin ryhmätyön tai projektin, jossa oppilaat pääsisivät itse etsimään ja hyödyntämään tietoa enemmän.

Opinnäytetyön produktin eli opetusmateriaalin hyödyntäminen jatkossa on mielestäni täysin mahdollista. Opetusmateriaali on testattu ja todettu toimivaksi myös sellaisenaan kuin se nyt on. Pienellä perehtymisellä aiheeseen ja vieraillemalla etukäteen oppitunnilla hyödynnettävillä verkkosivuilla, kuka vain poliisi voi mennä tekemään päihdekasvatusta diaesitystä hyödyntäen. Materiaali on helppokäyttöinen, koska kaikki oheismateriaalit, kuten linkit ja videot, löytyvät suoraan dioista, joten mitään muuta materiaalia ei tarvitse.

Päihteiden käyttäminen aloitetaan usein nuorena ja käyttö lisääntyy kohti aikuisuutta. Joillekin päihteiden käyttö voi aiheuttaa jopa ongelmakäyttöä ja riippuvuutta. (Niemelä 2015, 139-140, 145.) Päihteillä on kuitenkin myös terveydelle haitallisia vaikutuksia, vaikka kyse ei olisikaan ongelmakäytöstä. Nuorten päihteiden käytön ehkäisyssä koulu on keskeinen paikka, koska siellä tavoitetaan kaikki ikäluokan nuoret saman aikaisesti (Von Der Pahlen & Marttunen 2012, 218). Lasten ja nuorten luottamus poliisiin rakennetaan varhaisessa vaiheessa, joka siirtyy heidän mukanaan aikuisuuteen, koska nuoruudessa saadut kokemukset poliisista luovat asennepohjan poliisia kohtaan myös aikuisuuteen. Poliisin ja nuorison kohtaamista tulee tapahtua muulloinkin kuin kielteisissä ja nuorten kannalta epämiellyttävissä tilanteissa, jotka voivat johtaa siihen, että suhtautuminen poliisiin on negatiivista. Nuorten kanssa toimiessa on myös tärkeää, että poliisi ymmärtää nuorison kieltä ja kulttuuria säilyttäen kuitenkin asemansa ja roolinsa poliisina. (Sisäministeriö 2019a, 23.) Edellä mainittujen seikkojen ja opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamiseksi, opinnäytetyöni toiminnallinen osuus suuntautuikin juuri koululla järjestettäväksi poliisin pitämäksi oppitunniksi.

LÄHTEET

Aalto, Mauri 2015a: Alkoholien ongelmakäyttö. Teoksessa: Aalto, Mauri & Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo & Lindroos, Lolan (toim.) 2015: Alkoholiriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Aalto, Mauri 2015b: Mielenterveys ja alkoholi. Teoksessa: Aalto, Mauri & Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo & Lindroos, Lolan (toim.) 2015: Alkoholiriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Aalto, Mauri 2012: Huumeet ja mielenterveys. Teoksessa: Seppä, Kaija & Aalto, Mauri & Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo (toim.) 2012: Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Ahlström, Salme 2013: Alkoholien käyttö eri väestöryhmissä. Teoksessa: Peltoniemi, Teuvo (toim.) 2013: Pääasiana alkoholi – Käyttö, haitat, hoito, politiikka nyt ja 2040. Helsinki, Lönnberg Painot Oy.

Babor, Thomas & Caetano, Raul & Casswell, Sally & Edwards, Griffith & Giesbrecht, Norman & Graham, Kathryn & Grube, Joel & Hill, Linda & Holder, Harold & Homel, Ross & Livingston, Michael & Österberg, Esa & Rehm, Jurgen & Room, Robin & Rossow, Ingeborg 2010: Alcohol – No ordinary commodity - Eesearch and public policy. Second edition. New York, Oxford University Press.

Dahl, Päivi & Hirschovits, Tanja 2005: Tästä on kyse – tietoa päihteistä. 4 Uudistettu painos. Helsinki, Hakapaino Oy.

Duodecim Terveyskirjasto 2021: Lääketieteen sanasto. Luettavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/ltt02832/paihde?q=paihteet> Luettu 17.1.2022.

Fröjd, Sari & Kaltiala-Heino, Riittakerttu & Ranta, Klaus & von der Pahlen, Bettina & Marttunen, Mauri 2009: Nuorten ahdistuneisuus ja päihteiden käyttö. Tietoa vanhemmille ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Jyväskylä, Gummerrus Kirjapaino Oy.

Heikkinen, Anna Maria 2017: Tupakan aiheuttamat sairaudet. Teoksessa: Heloma, Antero & Kiiänmaa, Kalervo & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas (toim.) 2017: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Husgafvel-Pursiainen, Kirsti 2017: Tupakan kemikaalit ja niiden vaikutukset. Teoksessa: Heloma, Antero & Kiiänmaa, Kalervo & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas (toim.) 2017: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Huttunen, Jussi 2013: Alkoholi terveysriskinä. Teoksessa: Peltoniemi, Teuvo (toim.) 2013: Pääasiana alkoholi – Käyttö, haitat, hoito, politiikka nyt ja 2040. Helsinki, Lönnberg Painot Oy.

Kainulainen, Heini 2016: Huumeet ja laki. Verkkosivulla Päihdelinkki.fi. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteet-ja-yhteiskunta/huumeet-ja-laki> Luettu: 22.1.2022.

Karlsson, Thomas & Kotovirta, Elina & Tigerstedt, Christoffer & Warpenius, Katariina (toim.) 2013: Alkoholi Suomessa – Koulutus, haitat ja politiikkatoimet. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti13/2013. Tampere, Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Kiianmaa, Kalervo & Heloma, Antero & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas 2017: Tupakka, nikotiini ja riippuvuus – nikotiini koukuttaa, tupakka tappaa. Teoksessa: Heloma, Antero & Kiianmaa, Kalervo & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas (toim.) 2017: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Kiianmaa, Kalevi 2015a: Alkoholin aineenvaihdunta ja vaikutustavat. Teoksessa: Aalto, Mauri & Alho, Hannu & Kiianmaa, Kalervo & Lindroos, Lolan (toim.) 2015: Alkoholiriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Kiianmaa, Kalevi 2015b: Alkoholiriippuvuuden kehittyminen ja perinnöllisyys. Teoksessa: Aalto, Mauri & Alho, Hannu & Kiianmaa, Kalervo & Lindroos, Lolan (toim.) 2015: Alkoholiriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Korhonen, Tellervo & Heloma, Antero & Kiianmaa, Kalervo & Winell, Klas 2017: Nuorten tupakoinnin ehkäisy. Teoksessa: Heloma, Antero & Kiianmaa, Kalervo & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas (toim.) 2017: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Kotovirta, Elina & Österberg, Esa 2013: Alkoholin sosiaaliset haitat ja syrjäytyminen. Teoksessa: Peltoniemi, Teuvo (toim.) 2013: Pääasiana alkoholi – Käyttö, haitat, hoito, politiikka nyt ja 2040. Helsinki, Lönnberg Painot Oy.

Laatikainen, Tiina 2017: Tupakan aiheuttamat sairaudet. Teoksessa: Heloma, Antero & Kiianmaa, Kalervo & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas (toim.) 2017: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015). Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150523> Luettu: 6.2.2022

Markkula, Jaana & Viskari, Inari 2020: Ehkäisevä ja haittoja vähentävä huumeetä. Teoksessa. Rönkä, Sanna & Markkula, Jaana (toim.) 2020: Huumeetäilanne Suomessa 2020. Raportti 13/2020 Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. Vantaa, PunaMusta Oy.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140710/URN_ISBN_978-952-343-576-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Niemelä, Solja 2015: Nuorten alkoholin käyttö. Teoksessa: Aalto, Mauri & Alho, Hannu & Kiianmaa, Kalervo & Lindroos, Lolan (toim.) 2015: Alkoholiriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Nuortennetti.fi 2022: <https://www.nuortennetti.fi/mieli-ja-keho/paihteet/paihteisiin-liittyvat-lait-ja-ikarajat/> Luettu 1.9.2022.

Näsi, Matti 2016: Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Katsauksia 18/2016. Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Ollila, Hanna & Rautalahti, Matti 2017: Tupakan aiheuttamat sairaudet. Teoksessa: Heloma, Antero & Kiianmaa, Kalervo & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas (toim.) 2017: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2014:96. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Poliisi.fi 2022: Nuori rikosentekijä. <https://poliisi.fi/nuori-rikoksen-tekija> Luettu: 1.9.2022

Rikoslaki 39/1889. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L3>

Rimpelä, Arja & Kannas, Lasse 2017: Nuorten tupakoinnin ehkäisy. Teoksessa: Heloma, Antero & Kiianmaa, Kalervo & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas (toim.) 2017: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Simonen, Jenni 2007: Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa: Tigerstedt, Christoffer (toim.) 2007: Nuoret ja alkoholi. Helsinki, Hakapaino Oy.

Sisäministeriö 2019a: Enska – Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-2023. Sisäministeriön julkaisuja 2019:3.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161300/SM_3_19_ENSKA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sisäministeriö 2019b: Ankkuritoiminnan käsikirja. Moniammatillinen yhteistyö nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:16.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161483/SM_16_19_Ankkuritoiminnan_kasi_kirja.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Soikkeli, Markku 2001: Valistus osana huumeiden käytön ehkäisyä. Teoksessa: Piisi, Ritva (toim.) 2001: Huumetyö. Tampere, Tammer-Paino Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a: Nuorten päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt. Luettavissa:

<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot/nuorten-paihteiden-kaytto-ja-kaytoshairiot> Luettu: 20.2.2022.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b: Keskeiset käsitteet. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/mita-ehkaiseva-paihdeyto-on/keskeiset-kasitteet> Luettu: 22.1.2022.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021: Kouluterveyskysely 2006-2021 aikasarja. Luettavissa:

https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_trendi?alue_0=87869&mittarit_0=200138&mittarit_1=199281&mittarit_2=199385&sukupuoli_0=143993 Luettu: 23.1.2022.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019: Nuorten päihteiden käyttö – ESPAD- tutkimus 2019. THL – Tilastoraportti 40/2019. Luettavissa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138792/ESPAD_tilastoraportti2019.pdf?sequence=6&isAllowed=y

Tuomola, Pekka 2012: Läheiset ja huume- ja lääkeriippuvuus. Teoksessa: Seppä, Kaija & Aalto, Mauri & Alho, Hannu & Kiianmaa, Kalervo (toim.) 2012: Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Tupakkalaki 549/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160549#L14>

Van der Stel Deborah Voordewind, Jaap (toim.) 1999: Ehkäisevän päihdetyön käsikirja – Alkoholi, huumeet ja tupakka. Jyväskylä, Gummerrus Kirjapaino Oy.

Varjonen, Vili 2015: Huumetilanne Suomessa. Raportti 1/2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere, Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.

[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125568/THL_RAPO1_2015_web%20\(1\).pdf?sequence=1](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125568/THL_RAPO1_2015_web%20(1).pdf?sequence=1)

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä, Gummerrus Kirjapaino Oy.

Von Der Pahlen, Bettina & Marttunen, Mauri 2012: Nuoret ja huumeet. Teoksessa: Seppä, Kaija & Aalto, Mauri & Alho, Hannu & Kiiänmaa, Kalervo (toim.) 2012: Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Vähäkangas, Kirsi 2017: Tupakan kemikaalit ja niiden vaikutukset. Teoksessa: Heloma, Antero & Kiiänmaa, Kalervo & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas (toim.) 2017: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Winell, Klas & Ollila, Hanna & Korhonen, Tellervo 2017: Tupakka, nikotiini ja riippuvuus – nikotiini koukuttaa, tupakka tappaa. Teoksessa: Heloma, Antero & Kiiänmaa, Kalervo & Korhonen, Tellervo & Winell, Klas (toim.) 2017: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuus. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

World Health Organization 2022: Constitution. Luettavissa:
<https://www.who.int/about/governance/constitution> Luettu 19.1.2022.

PÄIHTEET

Päihdeoppitunti 7-9-luokkalaisille

Tavoitteet ja sisältö

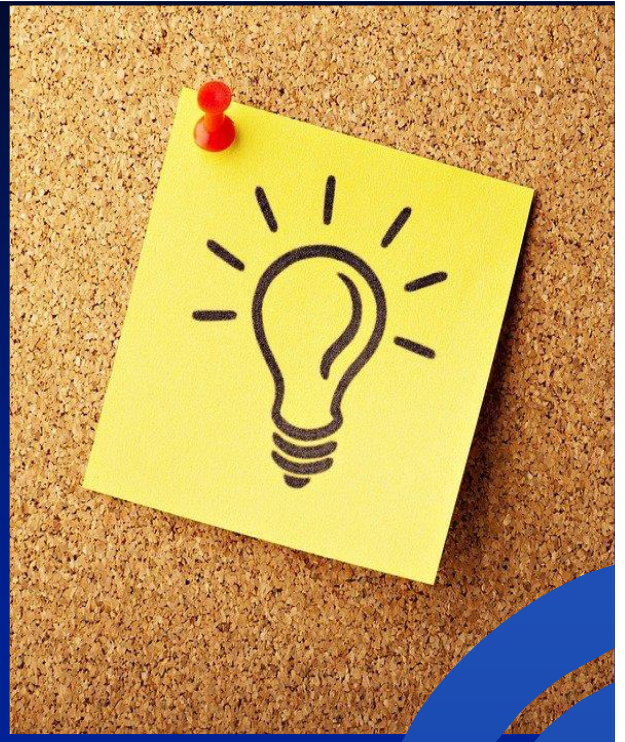
- T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti (OPS 2014)
  - T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauten liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa (OPS 2014)
  - T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja (OPS 2014)
  - T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle (OPS 2014)
  - S2 Päihteet terveyden vaaratekijänä (OPS 2014)
  - Pohtiva työskentely
  - Vuorovaikutuksessa tapahtuva oppiminen
-
- Oppitunnin kesto: 1,5h (pieni tauko hyvässä kohtaa)
  - Tarvittava materiaali: Esityksen pitäjä tarvitsee videotykin, oppilailta kännykät/pädit/läppärit

Oppitunnin kulku

1 Alkoholi

2 Tupakka ja nikotiini

3 Huumeet

-
-
-
-

-
-
-

•

•

•

•

• Pitkäänkestävä alkoholin käyttö kehittää sietokykyä eli

Pitkäaikainen alkoholin käyttö ja terveys

- Riippuvuus
- Unettomuus, hermostuneisuus, masentuneisuus
- Sydämen rytmihäiriöt
- Verenpaineen kohoaminen
- Maksatulehdus, maksakirroosi
- Impotenssi, hedelmättömyys, hormonihäiriöt
- Keskittymiskyvyn vaikeudet, muistihäiriöt, aivojen surkastuminen
- Syövät
- Vastustuskyvyn heikkeneminen
- Maha- ja pohjukaissuolen vuodot
- Akuutti ja krooninen haimatulehdus
- Sormien ja varpaiden tunnottomuus
- Heikkous ja vapina

Tupakka ja nikotiini

- Mitä nikotiini on?
- Mitä nikotiinituotteita on olemassa?
- Kuka saa käyttää nikotiinituotteita Suomessa?
- Miten nikotiini vaikuttaa ihmiseen?

Mitä nikotiini on:

Nikotiini on stimuloiva, piristävä aine, johon kehittyy vahva riippuvuus. Tupakkakasvi sisältää nikotiinia ja nikotiini on savukkeiden, nuuskan ja muiden tupakkatuotteiden tärkein riippuvuutta aiheuttava aine. Myös sähkösavukkeissa käytetään nikotiinia sisältävää nestettä.

Yleisimmät nikotiinituotteet Suomessa

Savukkeet: Savukkeiden savun mukana tupakan nikotiini ja muut aineet kulkeutuvat keuhkoihin, josta ne imeytyvät nopeasti verenkiertoon ja saavuttavat aivot n. kahdessa sekunnissa.

Nuuska: Suussa, ikenen ja ylähuulen välissä, joko annospussissa tai irtonuuskana pidettävästä savuttomasta tupakkatuotteesta nikotiini ja muut aineet imeytyvät suun limakalvojen kautta verenkiertoon.

Sähkösavuke: Sähkösavukkeen höyrystyvän nesteen sisältämä nikotiini imeytyy keuhkojen kautta verenkiertoon.

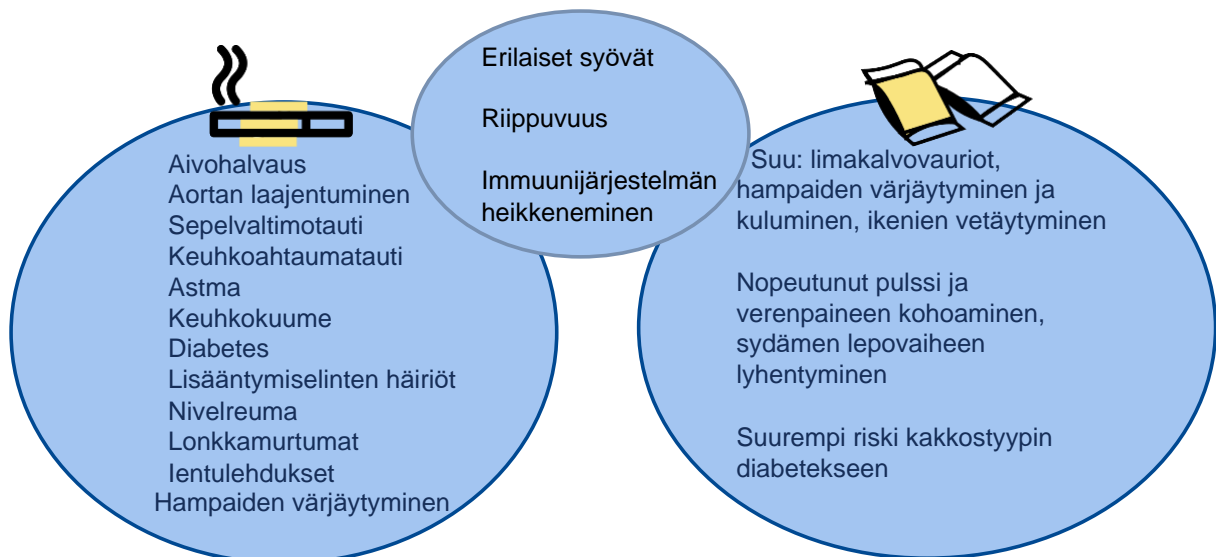
Nikotiinituotteiden käyttö Suomessa

- Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä ei saa myydä, luovuttaa eikä välittää alle 18-vuotiaalle.
- Alle 18-vuotias ei saa tuoda maahan tupakkatuotetta tai nikotiininestettä.
- Alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakkatuotetta tai nikotiininestettä.
- Tupakointi sekä nuuskan ja sähkösavukkeen käyttö on kielletty oppilaitosten alueella.
- Tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakointivälinettä, tupakkajäljitelmää, sähkösavuketta tai nikotiininestettä ei saa markkinoida.
- Tupakoida ei saa yksityisessä käytössä olevan kulkuneuvon sisällä, kun siellä oleskelee alle 15-vuotias.

Rangaistus

- Nuuskan salakuljetusrikoksesta maksimirangaistus on 2 vuotta vankeutta.
- Nuuskanvälittäjä voi joutua maksamaan tupakkaverot.
- Maahantuojan ja levittäjän lisäksi myös nuuskan ostaja syyllistyy rikokseen.
- Tällöin maksimirangaistus on 1 vuosi ja kuusi kuukautta vankeutta.

→Paihdelinkki.fi
→Tietopankki
→Tietovisat
→Nuuskavisa

-
-
-

• Misin talon päihteet?

- Huumeet ovat laittomia päihteitä ja lääkkeitä, jotka määritellään huumausaineasetuksessa
- Vaikuttavat psyykkisiin ja fyysisiin toimintoihin
- Huumausaineet vaikuttavat keskushermostoon lamaannuttavasti tai kiihdyttävästi tai aiheuttaen voimakkaita aistiharhoja
- Huumeita ovat esimerkiksi:
  - kannabis
  - amfetamiini
  - ekstaasi
  - LSD
  - kokaiini
  - heroiini
  - opioideit
  - muuntohuumeet
  - lääkeopioideit

-
-
-
-
-
-

Kannabis on Suomen käytetyin laiton päihde

Kannabiksen käyttö, osto, myynti ja hallussapito on kiellettyä

Toivotut välittömät vaikutukset: päihtymys, rentoutuminen tai energia lajista riippuen, hyvän olon tunne, sosiaalisuus, aistien herkkyys, lievät aistiharhat

Negatiiviset välittömät vaikutukset: Ahdistus, vainoharhat, paniikki, levottomuus, pelkotilat, tapaturmat, muistihäiriöt, motorisen toiminnan häiriöt, pulssin kiihtyminen, pahoinvointi, voimistavaa mielen tilaa, aistit herkistyy

Kannabiskokeilun seuraukset?

https://www.youtube.com/watch?v=_TZe7cUtD3A

-
-
-
-

Lähteet:

- Kuvat: Pixbay.com
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL)
- EHYT Ehkäisevä päihdetyö ry – työkalut ja materiaalit <https://ehyt.fi/tyokalut-ja-materiaalit/>
- Tupakkalaki 549/2016 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160549>
- <https://paihdelinkki.fi/fi>
- Alkoholilaki 1102/2017 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171102#Lidm45237815682368>
- https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/juomisen_hallinnan_opas/Pages/2.-juomisen-seuraukset.aspx
- Terve.fi <https://www.terve.fi/teemat/huumeet>
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf